

NYITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Megjelen vasárnaponkint.
Előfizetési árak: Egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr, negyed évre 1 frt 25 kr. — Községeknél, körjegyzőknél és tanítóknál 4 frt.
Egyes szám ára 10 kr.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:
Dr. Tóth János.
 Társzerkesztő: Dr. Dudek János.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Papnevelde-utca 9 szám.
Hirdetési árak: Egy háromhasábos petitsor ára bélyegen kívül 8 kr. Többszöri közlésnél árkedvezmény.
 Hivatalos hirdetések 100 szóig 1 frt 30 kr, minden további megkezdett 100 szó után 1 frtál több.

A közerkölcs érdekében.

(D.) Október hó első napjaiban kongresszust készülnek tartani Brüsszelben, a belgák fővárosában, Jules Simon és Bernaert, az erkölcstelen szinpad és irodalom ellen. Nemzetközi mozgalmat akarnak indítani a társadalmat immár gyökereiben megtámadó baj ellen, hogy figyelmeztessék az embereket, mikép a sülyedt erkölcsessel megdőlt a társadalom támasza és talpköve, az emberek pedig állatias vágyaik nyomorult áldozatjaivá lesznek.

Minden nemesebb gondolkozású ember rokonszenvvel fogadja ezen férfiak vállalkozását, már csak azért is, hogy van bátorságuk a kor mételyező áramlatával szembeállni s rámondani a megbélyegző szót: erkölcstelen vagy! Mert bátorság kell ma ahhoz is, hogy valaki az emberek bornirtságára rámutasson s figyelmeztesse őket, hogy az embernek az állatiságnál magasabb céljai vannak.

Egészen elszomorító a közerkölcs a városokban. A szemérmertlenség befészkelte magát a társadalom minden rétegébe, letiporta mindazt, amit egy jobb kor ártatlanságnak és erénynek nevezett; a férj és hitvesi köteleket szétszaggatta, a családi boldogságot szétdulta, a nő-kultuszról letörölte a szüzieség himporát

s megjelenítette előttünk azt a sokszor emlegetett modern életet, mely a gyermekekből törvénytelen anyákat s a süldő ifjabból öngyilkosokat nevel, kiknek az élet többé nem adhat semmit. Az a jól eső pir, mely azelőtt egy-egy aljas szó hallatára még a felnöttek arcát is előntötte, tünni kezd; a szemérmertlenség mosolyogva lép már a nyilvánosság elé, megjelenik az utcán, a társaságban, mintha nem is neki, hanem az erénynek kellene a mai időben szégyenkeznie. Ugy vagyunk, hogy ha romlatlan, tiszta erkölcsöt, épügy mint egészséges arcot látni akarunk, azt aligha a városokban, mint inkább valami a várostól messze fekvő faluban kell keresnünk, hová még a civilizáció korhadt levegője nem terjedt el.

A társadalmi körök befentesei egyegy józanabb pillanatban, vagy ha azt gondolják, hogy rokonérzelműek társaságában vannak, egészen elborzasztó történetkéket tudnak elbeszélni a raffineria azon ezernyi módjairól, melyeket a béte humane napról-napra úz, keresztül gázolva mindenben, amit a jobb érzés sértetetlennek tart.

A mai társadalom igazán teljesen megfelel az evangéliumi fehéritett koporsónak, mely csak szemre fehér, belül telve undoksággal; de azért hogy nyomorúságát

fődjé s önmagát ámitsa, lenézőleg az elmult magasabb erkölcsű századokhoz képest, felvilágosodottnak nevezi magát. Pedig az ó-kori Babylon, ha ma feltámadna erkölcsével, talán fejcsóválva kénytelen volna bevallani: ezek túl tesznek rajtam.

Ha jól emlékszem, Bártfa város monográfiájában olvastam, hogy ott a multban a házasságtörést fejvesztéssel büntették, a bukott leány pellengérré állították. Öreg anyáink életében is még a családi kör szentély vala, de nemcsak egy külső mázra, hanem valóságban, hová minden hímpelelérnek nem volt bemenete. Ez volt az öregek erkölcsé, tiszta, romlatlan; mert akkor még a biblia a családi könyvtár első könyve volt, melyben sz. Páltól olvasták: testeitek a sz. Lélek templomai és keresztény érzuettel sziveikbe fogadták az ígét.

Hová estünk ettől a kortól, mi a felvilágosodottság gyermekei? Hány pellengér kellene ma?

A felburjándzott erkölcstelenség a nép közé a rossz példa, a műveltek közé jobbra a szinpad s az irodalom révén terjed. A kultura ezen két hatalmas eszköze bizonyos irányában valóságos kerítőjévé lett az erkölcsnek s ma még inkább, mint régen vitatni lehetne azt a Rousseau-féle tételt: vajjon nem árt-e többet a szin-

A „NYITRAMEGYEI SZEMLE” TÁRCÁJA.

Józsi bátyám.

Irta: Gramling Kornél.

... Most már ott künn fekszik az öreg úr a temetőben. Egyszerű faromás sírja fölött megmöglegbeteti a szél a szomorú rózsá lehajló indái s olyan szomorúan suttog a mulandóságról, a halálról. S az öreg úr ott lenn valószínűleg arról álmodik, hogy milyen jó ott, ahol nem kell házbért fizetni, lévén életében rendkívüli ellenszenve a negyedek első napja iránt.

Hej pedig ki gondolta volna még négy év előtt is, hogy az öreg úr ilyen csöndes ember legyen, mikor a mi jó Józsi bátyánk az ifjak zajos mulatságába vegyült s kvaterkázás közben felkiáltott:

— Fiúk soh'sem halunk meg! Igyunk az argyellussát.

Csökönyös aglegény volt egész életén. A nőket kerülte s csak férfitársaságban, bor mellett tudott felmelegedni. Ilyenkor aztán megeredt a nyelve s beszélt olyan dolgokat arról a bizonyos paradicsomi kigyóról, meg Éváról, hogy azt jobb volt nem hallani a gyenge nemnek.

Minden kifakadását azzal fejezte be, hogy: — Fiúk sohase házasodjatok. Szép, de veszeljes játék az asszony.

Rendesen senki sem tett megjegyzést a fentebbi szavakra. Anyira megszokták már ezt, hogy el sem tudták volna képzelni enélkül Józsi bácsit. De egyszer én mégis megkérdeztem:

— Ugyan Józsi bátyám, miért haragszik annyira az asszonyokra?

— Miért? Hát hiszen mondom fiam, hogy az asszony veszélyt hord magában a férfiakra nézve.

— Honnan tudja ezt Józsi bátyám? Hisz sohase volt házas.

— Igazad van. Az én nyakamba még nem szakadt iga s hiszem Istent, hogy nem fog soha. Hanem egyszer én is voltam...

Elhallgatott s mélázva nézett maga elé.

— Mi volt Józsi bátyám?

A fülemhez hajolt és suttozva mondta:

— Én is voltam szerelmes.

Mintha kigyó csipett volna meg. Józsi bácsi és a szerelem, ez valami megfoghatatlan volt előttem.

Az öreg úr folytatta:

— Régen volt fiam, nagyon régen. Talán nem is igaz. Ha érdekel, elmondhatom.

— Kérem.

— Pincér, négy üveg szomorodnit.

Teletöltötte a poharát s kiitta körömpróbáig. Aztán megköszöörülte a torkát s beszélni kezdett:

Fiatal jurista voltam akkor. A vasutat, ezt az ördög masináját még nem találták fel, s így kocsin utaztam. Eppen marhákat mentem venni Pestre. Szép, derült utam volt. A nap oly forrón sütött, hogy a lovakról patakként dől az izzadság. De ugy délután derekán hirtelen nagy vihar keletkezett. A kocsisom ugyan még be akart hajtani Komáromba a vihar elől, de nem lehetett. A Becsali esárdánál a sűrű menykőhullás miatt meg kellett állnunk.

Beültem az ivóba s ittam és szidtam az időt. Amint így mulatom magam, egyszerre egy gyönyörű leány lép be a csárda rozszant ajtaján. Afféle oláh cigányleány volt. A ruha foszlányokban lógott le testéről. A haja pedig a nagy esőtől összetapadva hullott le vállaira. Hanem az arca! Ez az olajbarna úde arc, amely úgyis annyira hasonlított Ráfael Madonnáihoz. S a két fekete szeme, mely mint a parázs égett... Te, az valami elbűvölő látvány volt. S hozzá az a karesú termet, amint hímálta magát járás közben... Nem tudom szavakkal kifejezni, hogy milyen szép volt.

pad és az irodalom, mint használ az emberiségnek? Kivált amióta mindkettő amaz ismert naturalisztikus francia iránynak hódol, mely trivialisával megmetelyezte egész Európát.

A színpad egykoron a nemzeti érzés és az erkölcsi szép apolója volt nálunk is, ma pedig azt kultiválja jobbára, ami sikamlós és pikáns, úgy hogy a mai színházaink láttára Kölcsey bizonyosan viszszafeleznék mindazt, amit a 30-as években a „magyar játéksín” pártolása mellett remekül beszélt. És az irodalom, kivált a szépirodalom? A napilapok tárcái, a sokféle kisebb-nagyobb regények, a folyóiratok az igazat és szépet terjesztik-e, vagy nem inkább sokszor a léhaságot s az érzéket izgatót? Hozzájárulnak az ujságok hirdetései, melyekből a lelketlen kiadók dús anyagi tőkét gyűjtene a legaljasabb erkölcsstelenség nyílt, piaci terjesztésével.

Hány ártatlan szív lett már a színpadi léhaságoknak s a romlott irodalmi termékeknek áldozata? A mai társadalom sokszerű drámái, s ezen drámák hősei, akiknek rémes tettei oly megdöbbentő hatással szoktak lenni mindazokra, akik még szeretik az emberiséget, nem-e ezen iskolából kerülnek ki; nem-e rendszeren valamely hitvány olvasmány tévesztette meg fantáziájukat, irányította téves utra erkölcsi érzületüket?

Oh az a francia ledér irány, mily megvesztegetője az az embereknek a színpadon és a szépirodalom termékeiben! Annyira meg van rontva immár a közönség ízlése, hogy ma-holnap csak holmi pikáns irodalmi művek számára lesznek nyitva a lapok hasábjai, mert hogy csak ilyeneket szeretnek olvasni az emberek. Pedig a francia irodalmi modern irány ugyancsak nem méltó arra, hogy terjesztessék, mert abban józan morál egy csep sincs. Meg is látszik ez különben, mint láttam, a párisi publikumon. Utazásaim alatt

ugyanis erkölcsi szempontból kivált két dolgon botránykoztam meg: a pompeji ledér falképeken, de ezek a kereszténység előtti korból valók és a párisi elite-közönség magaviseletén a boulognei erdőben, Páris híres sétahelyén. Ha ezt a modort követné az emberiség, akkor az ember nem lesz más, mint szenvedélyeitől hajtott állat. De mi lenne akkor a társadalomból?

Azért igaz rokonszenvvel üdvözljük a brüsszeli kongresszust, annál inkább, mert annak elnöke a francia Jules Simon lesz. Hadd jöjjön attól a nemzettől orvos-ság, amelytől a kárhozát terjedett. Hadd mondja el éppen egy francia honfitársainak, mennyit vétettek az emberiség iránt éppen a színpad és a szépirodalom elerkölcstelensége által.

Igazat megvallva azonban, mi gyökeres orvoslást e tekintetben egy kongresszus internacionális határozataitól nem várunk. Itt magának a társadalomnak kell kezébe venni az ügyet. A tekintélyes emberek sokat tehetnek jó példájukkal, a családok megtisztult erkölcsükkel. Ha tisztességes emberek nem tünnek magok között romlott embert, ha a családokba ilyenek belépése nincs, ha a családjai erőlyesen felügyel gyermekeire és egész házi népére, ha maga mindenben előjár jó példával, ha a hölgyek önmagok és mások irányában szigorú erkölcsbírák lesznek: sokat lehetne lendíteni a közmorál állapotán. Ehhez járul a hatóságok szigorú ellenőrzése a nyomtatványok tekintetében, a városok előkelőinek szigorú fellépése a színpad esetleges kihágásai ellen. Igen, minden társaságban egy-két ember is sokat tehet, ha szívében hordja az ügyet; mert mindenre lehet módot találni, ha megvan az emberekben az erkölcs kultusza.

Végül pedig csak azt az egyet kérdezzük: hogyan is áll a közmorál Nyitrán? És mi történik érdekében?

Egyszerre beleszerettem. Beleszerettem úgy, ahogy még ember nem szeretett. Szerettem az én szilaj vérem minden vadságával. Hej gyerek manapság már úgy szeretni sem tudnak.

Oda lépett az asztalomhoz.

— Nagyságos ur adjon valamit. Nagyon ehés vagyok.

Leültettem az asztalhoz s hozattam neki mindent, amit a csárdában kapni lehetett. S mikor láttam, hogy milyen mohón eszik, megkérdeztem:

— Nem unod ezt a kutya életet, ahol csak mások jószántából lakhatsz jól.

— Mit csináljak. Más nem lehetek, mint cigány.

— Gyere el velem. Felviszlek Pestre s neveltetlek. Aztán a feleségem lesz.

Rám nézett nagy fekete szemével s kiolvastam tekintetéből, hogy nem hisz nekem.

Elővettem a tárcámat s megmutattam a százasokat.

— Nézd gazdag vagyok. Minden tied lesz, amit kívánsz.

Ez hatott rá. Felkelt az asztaltól s mondta:

— Gyerünk.

Felvittem Pestre s beadtam egy előkelő nevelőintézetbe, hogy művelje ki magát. Meg se

csókoltam. Nem akartam érinteni az esküvőm előtt. S aztán két évig nem láttam. Csak a leveleiből tudtam meg, hogy jól van, hogy szeret engem. S ez alatt a két év alatt a legelkeseredettebb esatát vívtam a családommal. Nem akarták engedni, hogy elvegyem. De én nem hagytam magamon uralkodni.

Végre sok viszontagság után elérkezett az esküvőm napja. A menyasszonyomat haza hozattam Pestről. Most még szebb volt, mint mikor először láttam. Lázás kéj járta át minden tagomat, mikor másnap esküvőre gondoltam.

S tudod mi történt?

Az a vipera az utolsó éjjel megszökött egy a faluba vetődött cigánykaravánnal. Az ezüstne-műmet is ellopta, amit a lakodalmamra hozattam.

Sötétben kelt fel s mialatt a kabátját felhuzta, megjegyezte:

— Sohase házasodj. Szép, de veszélyes játék az asszony.

Sziporkák.

Az iskolából. Tanuló: Nagy-Károly Aachenben lázban halt meg. Tanár: Hol fekszik Aachen? Tanuló: Lázban.

Vigasztalás. Adós. (A hitelezőnek, aki számláját hozta el.) Jöjjön el, kérem, a jövő szombatban megint: akkor majd megmondom, hogy mikor jöjjön el újra.

Előkészületek a választásokra.

Mindenfelől halljuk a híreket, hogy a kormány titkos utasítások útján a jegyzők által összeírta a kormánypárti választókat, hogy lehetőleg közönségenként ismerje hiveinek számát a jövő évben megejtendő országos képviselőválasztásokra. Nagyon érdekében áll önmagát hatalmon tartani, amint ezt eddig egy kormány sem tette. Pedig 67 óta a mamál ügyefogyottabb kormányunk nem volt. Azért jó lesz közönségenként ezen manipulációkat kontraparírozni. Mondja meg a nép a jegyzőknek, hogy most éppen a cséplés ideje levén, miért nem érdeklődik a kormány az iránt, vajjon hogyan fizetik meg a választók ilyen gyenge termés mellett, mint az idej, adójukat? Vajjon miért nem ad ki a kormány titkos utasításokat a nép anyagi jólétének emelésére? Na hiszen csak ezt várja, majd ehelyett fogja fizetni az anyakönyveket. És ha ilyen körülmények között sem nyílik meg a választók szeme, akkor megérdemlik, hogy Bánffy legyen továbbra is — a minisztere-nökük.

Az épület még befejezve sincs, s már is reparálni kell rajta.

Ezt lehet mondani az anyakönyvi kinevezésekről. Eddig 23 anyakönyvi felügyelőt neveztek ki: nem azért, mintha ez már elég volna; hanem, hogy el ne ájuljon ijedében az adófizető közönség. Október 1-je után az anyakönyvi felügyelőknek egy tetelesen bővített — s remélhetőleg javított — kiadása fog megjelenni; miú Budapestről jelentik, 12-vel fogják szaporítani az állami szuperintendenseket. — Az orvosság oly keserű, hogy csak cseppekben m'rik beadni a betegnek. Az anyakönyvfelügyelő; ugyanis most „tanfolyamra” me-nek Budapestre, mindegyik „nagyságos” ur 70 frt utrafalt kap az állam kasszájából. De ez is csak kóstoló lesz; mert azután a jegyzők fognak tanfolyamra berendeltetni szót sem érdemlő 5000-nyi számban. Vajjon ezeknek tanfolyamát is mi fizetjük meg? Nem azt nem mi fedezzük, legyen megnyugodva az adózó közönség; azt az — állam fizeti meg, melynek tudvalevőleg bankoprése, Abrudbányán meg Körmöcön aranybányája van. — Csakhogy jó volna erre figyelmeztetni akkor is, mikor az adót kivetik, vagy a hátralékok behajtják. — A másik bajt beadni a statisztikusok csinálták. Ezek a számoló urak, akik mindenbe belekotnyeleskednek, most kiderítették, hogy a jegyzőknek 15 százaléka évenként állását változtatja; egy másik 15 százaléknak meg állását — változtatják, vagyis fegyelmi eljárást indítanak ellenük, meg felfüggesztik. Az ilyen tisztviselői kar, mely ily állandó hullámszónak van alávetve, miként fogja rendben tartani azon könyveket, melyek adataitól milliók anyagi helyzete függ? — De van még egy más kérdés, mely a községek autonómikus jogát érinti. A jegyző tudvalevőleg nem hatóság, hanem a falu írnoka. A község fogadja fel, ellene fegyelmi eljárás indítható s megfosztható a megyei hatóság útján hivatalától. Már most miként egyeztethető össze az, hogy egy és ugyanazon egyen választott és kinevezett legyen is egyszersmind? Ha községi ügyekben elkövetett visszaélései miatt felfüggesztik állásától, miként fog a miniszter viselkedni, ha másrészt, mint anyakönyvvezető kifogás alá nem esik? — Ezek mind oly kérdések, melyek rohamosan torlódnak a láthatárra; mind oly kérdések, melyek azt a meggyőződést érelik meg a községekben, hogy protestáljanak a jegyzőknek kinevezetése ellen. Így tett legközelebb egyik szomszédközségünk is, Bars-Bessenő, mely tiltakozik, hogy az ő választott jegyzőjét az állam saját céljaira is használja. Attól lehet tartani, hogy a barsi példát követni fogják a községek másutt is.

A Haas és Deutsch-céget meggyilkolták.

Bármily paradoxonnak lássék is, nem csupán Deutsch Lajost, kinek haláláról hasábnyi részleteket közöl most a fővárosi sajtó, hanem magát a céget is meggyilkolták. A Haas és Deutsch-cég egész rendszert képviselt hazánkban; üzleteket kötött mindefelé, melyek milliókat jövedelmeztek, s mikor a sajtó figyelmeztetett a veszteségekre, sápokat osztogatott, sőt megvásárolta a sajtó nagy részét, hogy hallgasson. És még hozzá minő üzleteket! Övé volt a Dunaszabályozási vállalat, az Erzsébet-gőzmalom, tégla-gyár, Foncière biztosító intézet, egyesült magyar üveggyár, salgótarjáni kőszénbánya, nagy-kikinda — nagy-beckereki és szlavóniai transzverzál vasút,

mindent a kezébe kaparított. Ez ugyan magában véve még nem volna bűn, de jellemző, hogy a győri Duna-szabályozásnál a cég fenyítő bíróság elé került. A hirhadt szegedi rakpart építésénél meg akkora botrányok kerültek napfényre, hogy Baross miniszter szükségesnek látta a céget az összes állami vállalatoktól tiltani. És mégis átnév alatt sikerült e tilalmat kijátszani. Haas és Deutsché lett később az országban nagyszabású vállalata, övé a királyi palota építése. Ha panasz támadt ellene a nyilvánosság terén, bankóval tömte be a kiabálók száját. Százvezreket vetett, hogy milliókat arathasson. Nem sajnálta a magot, hogy dúsan jövedelmezzen a termés; de csak ott, hol igazán aratásra volt kilátás. Magán felekkel, alantasaival szemben nem érezte magát obligálva az erkölcsi kötelek által, hanem, mint már az olyan minden morális alapot nélkülöző és csak haszonra dolgozó vállalatnál szokás, még a köből is akart vizet facsarni. Az elkéseredett ember, mikor nem remél igazságot, hát maga szolgáltat magának igazságot — a hogy tud. Önkényt érthető, hogy mi a gyilkosságot kárhözhatjuk, még a legvégső elkéseredés pillanatában is, mint a legnagyobb bűnt: de ninesen az a rossz a világon, melyből valami jó is ne háramolnék az emberekre, és az e szomorú esetenél abból áll, hogy a gyilkosságok úgy lehet leghathatósabban elkerülni, ha elkerüljük az okokat, melyek azt előidézték. A „Bp. Hírlap“ szintén megrendül az esetenél és így kiált fel: „Ha nincs igazság, ha nincs menekvés, ha kikapartult a vallás és az erkölcs, szeneledély és kétségbeesés az ilyen országban fegyvert ragadnak.“ Sőt még a „Magyar Hírlap“ is ilyen vallomást tesz: „Ime, hogy nemesak nem minden a roppant vagyon és a feltétlen anyagi függetlenség nemesak, hogy nem boldogít, de ami a legbecesebb, az életet is veszedelembé dönti. Szegénynek lenni és jól élni, ez mégis csak többet ér.“ — Tehát a páncélos kassza nem véd meg; a magas percent még nem a legfőbb boldogság!

A nyitrai tűzvész.

A „Magyar Hírlap“ augusztus 6-iki számának hírei között a következő értesítés látott napvilágot:

— **Az örültek és a tűzvész.** Levelezőnk írja: Tegnap Nyitrai tűz támadt, mely rövid idő alatt kilenc házat pusztított el. A nép nem tudott magán segíteni, mert a tűzoltóság sokáig késett. Már az egész sor veszélyben állt, amikor a katonák jöttek oltani. Az égő házakkal szemben van az örültek gyógyintézete. A szegény elmebetegék elrémülve a látványon, tombolni kezdtek, öklökkel verték az ajtókat, úgy, hogy alig lehetett őket lecsendesíteni. Az ablakokat kívülről pokrócokkal aggatták be.

A dolog eszerint augusztus 5-én esett meg, és miután „mi“, mint kötelességtudó lap, főbenjáró feladatunknak tartjuk, hogy minden helybeli szenzációs eseményt, ideértve a rendellenes csibeszülést vagy halált is, számon tartunk, rendkívül megdöbbenünk a felett, hogy ezen fontos eseményről még augusztus 5-én sem volt tudomásunk. Megvalljuk, szegyeupir futotta el arcunkat és méltó erkölcsi felháborodás fogott el rendes riportertünk ellen, ki rengeteg pénzünkbe kerül s az a földi hivatása, hogy minden, kizárólag városunkat érő elemi csapást, milyenek p. o. a tűzvész, jégeső, vízár, napsötétetés, üstökös, földindulás, sikkasztás, párbaj stb. számunkra mindig friss készletben tartson s azt velünk nyomban közölje, mielőtt még más valaki tudomást vett róla, mert hiszen ha pl. a jégverésről mások is tudnak, egyáltalán nem újdonság többé.

Riporterünk a megérdemelt kifakadáson látványosan megilletődött, mert be kellett vallania, hogy a nevezetes eseményről ő sem tud semmit, holott égre-földre esküdött, hogy még a nyulnál is éberebb, ki tudvalevőleg nyitott szemmel alszik, ha más dolga nincs.

Ily körülmények mellett a szerkesztőség nem tehetett mást, mint azt, hogy legalább a tűzvész pusztításának színhelyéről szerezzon egy utólagos, lehetőleg élénk színekben tartott értesítést s ennél fogva utasította a mulasztó közeget, hogy fogadott lóhalálban menjen ki és tegyen jelentést.

Igen ám, de hová menjen? ez volt a bökkenő. A „M. Hírlap“ ugyanis sem a teret, sem az utcát nem nevezte meg és miután az egész városban nem akadt ember, aki nyomra tudott volna vezetni, új nehézség előtt állottunk.

Végre a hír ama részébe kapaszkodtunk, mely a „szegény elmebetegék“ fenti ténykedéséről számol s elhatároztuk, hogy azokhoz fordulunk. Eleinte itt is nehézség merült fel, mert tudvalevőleg szerkesztőségünkben nines elmebeteg; más szerkesztőségekhez pedig nem mertünk ily tárgyban kérdést intézni, nehogy személyes vonatkozásnak tekintsék és baj legyen a dologból; míg aztán utóbb azon okos gondolatunk támadt, hogy a megyei kórházat vesszük szemügyre, jöllehet ezt is kissé zavarta az a körülmény, hogy a kórházban szemben kilenc ház el nem éghetett, azon egyszerű okból, mert ott egy deszkából takolt kurta kocsmául kívül egyetlen egy ház sincsen.

De hátha tegnapelőtt felépült s csak mi nem tudtuk a dologról? Nyitra a járdák és csatornák mostani csodás megalkotásával szemben, semmi sem lehetetlen.

Riporterünk tehát új lóhalálban kiment és mi türelmetlenül vártuk megjöttét. Miután ismerjük páratlanul gyors eljárását, tudtuk, hogy ha reggeli 8 órakor elindult, délutáni 5-re biztosan várhatjuk érkezését. De mikor esti 9 órára sem jött meg, keresésére indultunk. A helyszínén aztán következőkről értesültünk.

Riporterünk első sorban a házfelügyelőhöz fordult s köztük e párbeszéd esett meg:

- Kérem, ön a házfelügyelő ur?
- Ha nem csalódom, az vagyok.
- En a tegnapi tűz dolgában jöttem, látni szeretném.
- Milyen tüzet méltóztatik keresni?
- Az itt szemben történt „háztűzvész“.
- A szemben történt háztűzvészről semmit sem mondhatok.
- Hogyan? Talán hivatalos titok?
- Nem éppen, de a tűzvészről egyáltalán nem tudok.

— Akkor az elmebetegekhez kell fordulnom. Biztosan tudom, hogy ezek szerepeltek a tűznél s bizonynyal ők küldtek róla Budapestre jelentést.

A házfelügyelő most gondosan szemügyre vette a riportert és előhívta a kórházi gondnokot. Ezek aztán így ketten vették szemügyre és elhívták az inspekciós orvost is, amikor aztán hárman vették szemügyre.

Riporterünk unni kezdte a dolgokat.

— Kérem uraim, vezessenek az elmebetegekhez, okvetlen kell velük a tűzvész dolgában beszélnem.

A három ur összenézett s aztán odaintették az egyik ápolót.

— Felix, kísérje el ezt az urat az „elmebeteg osztályba“ a „tegnapi tűzvész“ tárgyában akar ott eljárni.

Felix aztán el is vitte a riportert, s hogy kényelmesen végezhesse a jelentést s ne zavarja senki, elcsukta az egyik zárkába.

Mikor mi megtaláltuk, még semmit sem tudott meg a tűzvészről; tüzet csak a szemé okádot.

Kölsönös felvilágosítások után s midőn komolyan kijelentettük, hogy inkább lemondunk a tűzről, csak eresszék riportertünket szabadon, mert különben be kell szüntetni lapunkat, hosszas könyörgésünkre felvettek egy jegyzőkönyvet s utnak eresztették.

Kint aztán meggyőződünk, hogy ha itt augusztus 5-én tűz volt, az legfőleg a deszkabódé tűzhelyén a borjupörköltök alatt éghetett,

de 9 házban egyáltalán nem tehetett kárt, mert — mint a „M. H.“ jeles humoru munkatársa, Elta ur, mondaná — a „kórház körül heverő legöregebb göröngyök sem emlékeznek rá“, hogy ott valaha 9 ház „létezett“.

Csak otthon jutott eszünkbe, hogy hiszen az uborka-évad kellő közepén vagyunk s a „M. H.“ levelezője ennek behatása alatt írhatta a szenzációs hírt, mely csaknem lapunk jó hírébe, két lóhalálba és riportertünk szabadságába került, ki, ha nem megyünk utána, talán máig is ott nyomozza a tüzet és nyomja a priesceket.

Máskor, ha a „M. H.“ levelezője efféle hírt ad rólunk, kérünk több tüzet és igazi házakat.

—6.

Népmisszió Zákopcsén.

A népmissziók, melyek több mint 200 év óta vannak alkalmazásban, most napjainkban ép oly eleterős, üdvös intézménynek bizonyulnak, mint akár sz. Vince vagy Ligouri sz. Alfonz idejében.

Napjainkban, midőn a felsőbb osztályok laryhasága, közönyössége az alsóbbakra is kiterjed, szükséges a lelki megújulás: a missziók. Nyáj és pásztor megújulva, felfrissüiten végzik a gyakorlatokat együttesen — amint ezt látni szerencsénk volt jul. 27. — aug. 7. közötti időben Zákopcsén. Gyuresánszky Dóme plebániája hitéletének emelésére törekvő lekipásztor, az egyházmegyei hatóság engedélyével Bécsbe a lazarista szerzeteshez főnökségehez fordult, hol missziók tartása céljából 3 rendtag kiküldetését kérelmezte. Eljöttek ft. Beran József, Hajdusek József és Mikulásko Kálmán lazarista atyák julius 27-én s ott voltak egészen aug. 7-ig. A missziók példás rendben, a nép kitarító, buzgó részvétele mellett folytak le. A missziók tartama alatt szent béke és csendesség uralkodott a közégben, — nem igen volt tehát szükség ama kitűzött két szuronynyal cirkáló esendőrre, kiket a csácai főszolgabíró naponkiut oda menesztett: valóságos népmisszió esendőrfedezet alatt! A hívek magába vonultsága mutatta már, hogy a hallott komoly igazságok náluk fogékony talajra találtak. A gyóntatószékek valóságos ostromnak voltak kitéve, ami könnyen elképzelhető, ha figyelembe vesszük, hogy — jöllehet 10 napon át 10—14 pap szakadatlanul gyóntatott — mégis a segély csekély volt; mert ide sereglett nemesak a szomszédos 10 plebánia jámbor népe, hanem ide jöttek egész Kiszucauhely, Zsolna, Vágbeszterce és Bittse vidékéről. Es e rengeteg néptömeget látva meggyőződünk arról, hogy a missziót katolikusaink szomjuhozzák! Nyujtsunk tehát nekik táplálékot, mikor kérnek! Igen! olyan az exercitium a papnak, olyan misszió a népek — mint a víz a halnak. A németországi „Rette deine Seele“ feliratú misszió-kereszték méltó társa, ott diszlik már a zákopcsi templom előtt. 1883 óta ő nyujtotta elsőnek a Kiszucacon e lelki manuát híveinek. S mint örömmel hallottuk, a kiszucaai völgyben másutt is követni fogják a jó példát.

A missziók tartását az 50-es és 60-as években Ausztriában, Németországban a gyámkodás címén gáncoskodó politikai hatóság, nálunk Magyarországon az indokolatlan féltékenység akadályozza. Mások a nemkatholikusokkal való barátságos viszonyt feltették, melyet a missziók megzavarással fenyegetnek. Voltaképp azonban ép oly helyeken indokolt a missziók tartása, hol a hívek a hitbeli megerősödést szükséglik, sok rágalmat, előítéletet hallanak. Az még nem történt meg, hogy a missziók zavarták volna a felekezetek külső békességét, ellenkezőleg bizonyos jezsuita atyától hallottuk, hogy egy helyen igazságszerető nemkatholikusok még köszönetet mondtak neki, hiszen éppen ilyen helyen hangsúlyozzák legjobban a felebaráti szeretetet.

Csácai.

A közönség köréből.

(E rovatban közöltékért nem vállal felelősséget a szerkesztő.)

Kérelem az alispán úrhoz.

A „Kresfan” 27-ik számában egy közlemény jelent meg Ny.-Ujlakról, melyben több polgár egyebek közt kérdést intéz az ottani körjegyzőhöz Bihary Géza úrhoz, mondaná meg, mire fordított az ujlaki urberések regále penze, valamint a katonaelszállásolási pénz. Mindenki azt hitte, hogy ezen közlemény következtében a jegyző ur vizsgálatot fog kéri az ügy tisztába hozatala végett. De a jegyző ur hírlapi polemiaiba becsátkozott.

A „Kresfan” 28-ik számában egyebek közt mondja: hogy neki a pénzhez semmi köze, azt a bírák kezelik, s hogy a bírák már néhány évvel azelőtt e pénzről leszámoltak. Mint-hogy azonban köztudomású dolog, hogy éppen az egyik bíró a katonaelszállásolási pénzből sem tudjuk, hogy a katonaelszállásolási pénzből miért kapta meg a maga részét csak 4-5 polgár, a többi 80-90 nem, azért tisztelettel felkerül az alispán urat, ismét igazságérzetére apellálva, sziveskedjek a kedélyek megnyugtatósa végett, mielőbb az ügyet szigorú vizsgálat elrendelése által tisztába hozni.

Több érdekelt ujlaki polgár.*

* A hozzákn beérkezett eredeti okmány tíz aláírásal van ellátva, köztük több előttünk is személyesen ismert uré. Szerk.

Ujdonságok.

Bende Imre nyitrai püspök ur ő mlga aug. 16-án érkezik Nyitrára mocsonoki nyaralójából. Ő melósága személyesen fogja tartani aug. 18-án, ő felesége születésnapján, reggeli 9 órakor, valamint a szent-stávnapi isteni tiszteletet.

Személyi hírek. *Mérey Ottó* kir. táblai bíró Debrecenből, szabadságidejét nyitrai villájában tölti. — *Csenkey Géza* kir. tvszéki elnök, volt nyitrai kir. ügyész, Nyitrára érkezett. — *Czeizel Gábor* és *Katona György* apátkanonok urak fürdői kurájok betegezése után visszaérkeztek Nyitrára. — *Thuróczy Vilmos* főispán rövid tartózkodásra ismét Ausseebe utazott.

Dr. Ottava I. bpesti szemész- orvos Nyitrára jött.

Kinevezés. *Thuróczy Vilmos* főispán *Nagy Sándor* Szakolca város tisztségviselőjét ugyanazon város rendőrkapitányává nevezte ki. — *Dalcitz Hugó*, volt nyitrai államépítészeti mérnököt, jelenleg pedig *győri* kir. főmérnököt a kereskedelmi miniszter a pozsonyi államépítészeti hivatal főnökévé nevezte ki. — *Oberndorf Gusztáv* a szegedi állami polgári és keresk. iskola rajztanára a zsolnai kir. katolikus gimnáziumhoz rajztanárná neveztetett ki. — *Klein József* sz. Fer. r. áldozár, ki évekket ezelőtt Nyitrán is hosszabb időn át, mint német hitszónok nagy buzgalommal működött, Pozsonyból Boldogasszonyba (Mosony m.) helyeztetett át. — *Frantsik Nándor* terchovai káplán megkapta a vallás-alap kegyuraságához tartozó vagyonjogi plebániát. — *Necpáli Justh Dénes* II. oszt. százados a nyitrai 14. honvéd gyalogezredtől a székesfehérvári 17. honvéd gyalogezredhez helyeztetett át.

Aranymise. *Tiszó Miklós* úr, nyugalmazott széplaki plebánus, kanonjog-tudor s a kir. budapesti tudományos egyetem hittani karának bekebelezett tagja, f. hó 6-án végezte a széplaki plebániái templomban aranymiséjét. Egészen csendben óhajtott halálját leróni az ég Mindenható Uránál, de a szigorú titoktartás leple a nagy harang meghuzására rögtön fellebbent és igen számos tisztelőt varazsolta az Ur egyházába, kik örömkönnyekek közt vettek részt e ritka ajtatóságban. A hálaladó isteni tisztelet után a rokonok és helybeliek társaságában jó zeneszó mellett bizalmas ebéd és kedélyes mulatság következett.

Esküvő. *Hajmics Győző*, m. kir. honvéd-főhadnagy, Ludovika-akadémiai tanár, július 30-án oltárhoz vezette *Göppfert Irma* kisasszonyt Zay-Ugrócon.

Eljegyzés. *Dr. Makoviczky Milos*, nyitrai körjegyző-helyettes jegyet váltott Matuska János,

liptószentmiklósi körjegyző leányával *Olgával*. — *Doktár István*, Budapest székesfővárosi számsegéd, jegyet váltott *Illényi Mariska* kisasszonnyal, *Illényi István*, az „Érsekújvár és Videke” szerkesztőjének kedves leányával.

Adomány. Bende Imre nyitrai püspök ur ő méltósága a vizsolaji (Trencsénm.) templom felszerelésére az egyházmegyei pénztár alapítványából 1285 frtot utalványozott.

Uj csendőrségi beosztás. A hivatalos lap Nyitra és Trencsénmegyék területére következő uj csendőrségi beosztást közöl hasábjain: *Törzsszállomás: Pozsony. 1-ső szárny Pozsonyban 3 szakaszszal. 1-ső szakasz Pozsonyban a következő őrsökkel: Pozsony, Stomfa, Gajár, Malacka, Nagy-Szombat, Szered, Bazin, Szempce, Nagy-Jóka, Kis-Magyar, Somorja, Bóós, Duna-Szerdahely, Taksony. 2-ik szakasz Nyitrán a következő őrsökkel: Nyitra, Nyitra-Ujlak, Úrmény, Ghymes, Nagy-Rippeny, Nagy-Tapolcsány, Nagy-Appony, Nyitra-Zsámbokréth, Oszlány, Privigye, Rudnó, Tornóc, Érsekújvár, Nagy-Surány, Nagy-Kér (különítmény az összes állományból); a 3-ik szakasz Miaván a következő őrsökkel: Miava, Ó-Tura, Vágújhely, Vittenc, Pöstyén, Galgóc, Szenic, Verbóc, Holics, Brockó, Sasvár, Morva-Szt.-János, Nádas, Jablonic. 2-ik szárny Trencsénben 4 szakaszszal: az 1-ső szakasz Trencsénben a következő őrsökkel: Trencsén, Baán, Beckó, Melsic, Nemsóva, Illava, Puchó, Vágbeszterce, Nagy-Bittse, Turzovka, Csaca, Trencsén-Teplíc (fűrdőkülönítmény.)*

A nyitrai izr. népkonyha évi jelentését vettük az 1894-5 igazgatási évről. A népkonyha ez évi — üzeme megnyílt nov. 4-én és tartott marc. 31-ig. A népkonyha 104 nap alatt 4981 iskolás gyermeket és 3878 felnőt szegényt látott el ingyenebédvel, 948 személy pedig 10 krért kapott ebédet; vagyis összesen 9807 ebédet osztottak ki (202-vel több, mint a megelőző évben.) Bevétele a lefolyt időszakban 1550 frt kiadása 1121 frt; vagyona 5181 frt. Egyleti elnök Engel József, alelnök Fischer Berta. Alapító tagja 16, valamennyi izraelita az egy Szalvasky Gyula kivételével. Az évi adományozók közt szerepel Bende Imre nyitrai püspök 7 frt 50 kr, Ronchetti József 6 frttal és Thuróczy Vilmos főispán 10 frttal. A többiek valamennyien izraeliták, kik teljes elismeréssel legyen mondva, igen szépen adakoztak; összesen 782 frtot; a zsinagógában tartott adakozásokból pedig 136 frt; azonkívül jelentékenyen járultak többen természetben eszközölt adományokkal az egylet céljaira. — Midőn teljes elismerésünket fejezzük ki az izr. négylet ezen működéséről egyáltalában nem veszünk észre semmit. A nagy közönség kedvéért nem szükséges olyan szigoruan ragaszkodni a Szentírás ama szavaihoz, hogy „amit jobb kezded tesz, azt ne tudja meg a bal.” Ilyen kimutatás vonzó példa gyanánt szolgál másoknak és talán a fizető közönség is csak megérdemel figyelmet. Nem?

Időelőtti tisztujtás Nagy-Tapolcsányban. Rendkívüli levelezőnkől a következő sorokat vettük: *Craus István* alispán hivatalos körútjában Nagy-Tapolcsányban kiszállván, az ottani szolgabírói hivatalt megvizsgálta és sem a pénz, sem az ügykezelést nem találta kielégítőnek, sőt nagyobb mérvű szabálytalanságoknak és visszasságoknak jött nyomára. *Toman Rezső* főszolgabíró a vele és eljárásával szemben nyilvánult szigorubb felfogás és beteges állapotára való tekintettel nyugdíjgényének fentartásával állásáról lemondott. A pénz és ügykezelés körül észlelt szabálytalanságok miatt *Toman Rezső* főszolgabíró ellen fegyelmi eljárás rendeltetett el, lemondás és nyugdíjazás iránti kéréte pedig az illetékes hatóságok bírálata előtt áll. Helyébe *Machovics János* nyitra-zsámbokréthi főszolgabíró küldetett ki; míg ez utóbbi helyettesítésére *Friedecky Béla* nyitrai szolgabíró lón kinevezve.

25 év előtt. Folyó aug. hó 6-án Trencsén-Teplícen tartották 25 éves papi jubileumukat a következő nyitraegyházmegyei áldozárok: *Buzna József* dezseri, *Gramantik György* precsiní, *Herald Antal* alsóköröskényi, *Laszab György* nyitraivánkai, *Léday Sándor* nagyszlatinai, *Okolicsányi János* bolessói lelkeszek. A jubiléumok meghívták egykori spirituálisukat, *Baász István* kosztolnamitici esperes urat, ki hálaladó isteni tiszteletet tartott a tr.-teplíci templomban és tar-

talmas beszédet is intézett hozzájuk. A széjjel szórt iskolatársak, kik jórészt évtized óta nem látták egymást, egy társasbédre gyülekeztek össze, melyen az ünneplők egykori tanára *Czeizel Gábor*, nyitrai apátkanonok ur is részt vett. A társasbéden tósztok sem hiányoztak, melyekben kitartásra, türelemre és isteni Gondviselésben való megnyugvásra biztatták egymást a jubiléumok. — Vizszontlításra 25 év mulva!

Késedelem a postán. A nyitrai postahivatal, melyet csak nemrégiben cibáltak meg helybeli laptársaink, ismét rászolgált a megszólásra. Vasárnap reggel (aug. 4-én) kétréndbeli értesítést is kaptunk lapunk számára, de már elkésve. A feladasi bélyegző aug. hó 1-ről szólt. T. olvasónk persze azt hiszik, hogy a két közlemény Londonból jött. — Nagyon tévednek; mert Londonból Nyitrára nem négy, hanem már három nap alatt jön a posta. Ez a két levelező-lap azonban, melynek négy napra volt szüksége, hogy 22 kilométert tegyen meg, — Nagy-Surányból van intézve hozzánk, azon városkából, melyből, ha egyéb tiszteletre méltó tulajdonaitok eltekintünk is, naponként négy vonat jön Nyitrára. Képzhetjük, milyen büszkek most a surányi csigák, meg a davarsányi teknősbékek, hogy ilyen idő alatt ők is elmásznak Nyitrára Nagy-Surányból.

Katonaelszállásolási akadályokkal. Ismeretes, hogy szept. 8. és 21. közt Nyitrára mintegy 10,000 honvéd lesz őrszponosítva. Az őrszponosítás áldása már is előre veti árnyékát. A sátor-táborban, beleszámítva a négy tiszti sátor, csak mintegy 3800 ember fér el s mégis ötezeren felül lesznek ott elhelyezve, s így Nyitra városára marad 4480 legény, 230 tiszt és 80 ló, míg vagy 1100 emberrel a szomszéd községeket fogják megrakni. — Városunk és környéke ez évben már harmadszor érzi az elszállásolási áldását. Először az első nyitrai választás alkalmából, mikor *Tarnóczy Gusztáv* gonoszágai miatt kellett oltalmazni lelkiismeretét; akkor tartottunk el több mint ezer embert. A második választásnál, mikor a katonaság már nem látszott alkalmasnak a kormánypart üzemelt minden körülmények közt védelmezni, őrszponosítottak Nyitrán 13 vármegyéből 240 csendőrt, kiket hosszú időn át szintén nekünk kellett eltartanunk. Igaz, nem ingyen, a város kárpótolja a polgárokat. Így K. E. barátunk az első választás alkalmával két katonának négy napi elemezéseért a városi kapitány által busásan lett honorálva; utalványoztak számára összesen két — krajcárt. Egy másik adófizető polgártársunk négy katonának négy napi el-látásáért 13 krajcárt kapott. Az előbbi az „összeget” a rendőrkapitányi nyugdíjalapnak adományozta, az utóbbi meg ott hagyta koldusoknak. Az egyik adakozónak köszönhetjük, hogy a rendőrkapitány alig várja, hogy nyugdíjba mehessen; a másiknak, hogy Nyitraváros minden koldusa dűsgadag tőzsér lett. — Hanem Spass bei Seite, voltaképen mért fizettünk mi 10,000 frtot a sátor-tábor felépítésére, vajjon nem-e azért, hogy a katonaelszállásolástól meneküljünk? A nyitrai püspök vajjon nem érdemel-e kimeletet, aki 20,000 frtot adott reá? Mert fizettünk mi állandóan katonaelszállásolási pótdadót? Vajjon azért-e, hogy K. E.-nek legyen miből nagynehezen összehozni a két krajcárt? A sátor-tábor rop-pant költségre került, célja volna megszabadítani bennünket az elszállásolástól, s ugy jártunk vele, mint egyes Tisza-parti községek a levezető csatornákkal. Nagy megerőteltessel létesítették a csatornákat, s azok nem leveztettek, hanem — hozták a vizet. Ajánljuk e kérdést a városi képviselő-testület figyelmébe. — Egyuttal figyelmeztetjük, hogy az elszállásolási és elfogatok után járó díjakat egyszerűsítés kedvéért talán jó volna, ha a városi pénztár kezelné, hol tudvalevőleg 8 tisztviselő van, s ne a rendőrkapitányságnak legyen az alárendelve, hogy az arra igényt tartók ne legyenek kénytelenek Pontius-tól — rendőrkapitányig futkosni.

A tandíjmentesség. *Wlassics Gyula* dr. vallás- és közoktatásügyi miniszter a tankerületi főigazgatókhoz körlevelet intézett, amelyben kijelenti, hogy a tandíjfizetés alól való fölmentés jogát, ama tanintézetekben, amelyeknek a tandíja az állampénztárba folyik, magára az intézet vezetőire ruházta. Ez a jog már az 1895-96-ik tanévvel életbe lép. Ez elhatározásban két indító ok vezérelte: 1. Apasztani akarja, különösen a felsőbb adminisztrációnál az írásbeli munkát és növeszteni óhajta az intézkedések közvetlenségét. 2. Emelni akarja a tanintézetek vezetőinek erkölcsi súlyát, amidőn még egy újabb módot nyujt

nekik az érdemesség jutalmazására, ezzel az ifjuság közvetlen serkentésére s az intézethez való ragaszkodásuk nagyobb lekötésére. A tandíj-ügy e sarkalatos pontjának megváltoztatása új szabályzat kidolgozását tette szükségessé, melyet a miniszter szintén megküldött a főigazgatóknak. A szabályzat a felmentés határát százalékokban állapítja meg, amelyeket az egyes tanintézeteknél az eddigi számadatok alapján a helyi viszonyok figyelembevételével számítanak ki. A miniszter már utasította a számvevőseget, hogy a százalékokat haladéktalanul állapítsa meg, s a százalékok még folyó évi augusztus hóban fognak közölni a főigazgatóság útján az egyes intézetekkel.

Szilágyi Dezső kortesutja. Élénk beszéd tárgyat képezi — írja a Fejérmegyei Napló — Szilágyi Dezsőnek azon kortesutja, melyet most tett Baranyamegyében az életbeléptetés érdekében. Szilágyi Dezső, mint a felsőbaranyamegyei ev. ref. egyházkerület világi gondnoka jött tegnapelőtt Tatra-Füredről Villányra s onnan Harkányra ment, a hol az egyházkerületi ülés tartott lakomáján pohárköszöntőt mondott, melyben konstatálva, hogy valahányszor tényné vált egy szabadelvű eszme és az át ment az életbe, a szabadelvűség ellenségei nem szüntek meg ellene működni és mindent elkövettek, hogy az ne menjen át a gyakorlati életbe. Most is, midőn a szabadelvű alkotások életbeléptetésének küszöbéhez értünk (az ev. ref. asztaltársaság e szavaknál dörgő eljenzésbe tört ki), ugyanazon jelenséggel találkozunk. De bizik a magyar nemzet szabadelvűségében, mely ezen ellenzéssel szemben érvényesülni fog. Kifejtette azután, hogy a ref. egyházkerület virágzása mindig a szabadelvűség virágzásával esett össze és azon meggyőződésének ad kifejezést, hogy a magyar állam-élet csakis a szabadelvű alapon lehet meg. — A fővárosban azt mondják, hogy Szilágyi Dezső, mivel Perzel belügyminiszter már képtelen megküzdeni az életbeléptetés elé fordított akadályokkal, egyenesen a miniszter kérelmére ment le Baranyába, hogy ott korteskedjék a szabadelvű törvények mellett. Van ebben a feltevésben valami, különösen, ha szem előtt tartjuk, hogy épen Baranya volt az első megye, melynek jegyzői kara tömegesen képtelenné bizonyult, vagy legalább is vonakodott elvállalni az állami anyakönyvezetési teendőket. Szilágyi Dezső tehát jobb hangulatra akarta kelteni először a baranyai jegyzőket, azután pedig a tetterejőkben már nagyon ellankadt szabadelvűeket. Mindenestre jellemzi a Bánffy-kormány gyöngeségét, hogy a bukott minisztereket, az egyházpolitika érdekében kénytelen segítségül hívni.

Pisztrángtenyésztés Nagy-Apponyiban. Gr. Apponyi Lajos nagy-apponyi birtokán, mint tudósítónk jelenti, a Tribets-hegy alján két tavat ásott és pisztrángokat telepített be. A pisztrángtelep szép fenyeves-kultúra közepett terül el és igen kellemes kirándulási helyül szolgál az apponyiaknak.

Mikor Pereszlenyi ur alszik. Igen tiszteit szerkesztő ur! A „Nyitramegyei Szemle” 35. számában közölt „Mikor Pereszlenyi ur alszik” kezdetű tudósításra Kallenberger József vicsápáthi plebános ur a 36. számában közölt megjegyzéseiben azon nézetének ad kifejezést, mintha a tudósítás az ő személye ellen lett volna irányítva. Ezen téves felfogással szemben kötelességemnek tartom kijelenteni, hogy a kérdéses tudósítással nem volt szándékomban a plebános ur személyét kompromittálni, — amint ez a szerkesztő ur közbevetett megjegyzéséből is kiviláglik — hanem célt volt Pereszlenyi ur nagy hatalmát a „Nyitramegyei Szemle” olvasó-közönségével is megismertetni, hogy talán ily módon megszűnik azon botrányos állapot, hogy a szabad magyar hazában van egy magyar község, a melyben egy zsidó tilalmára nem szabad harangozni. Mert hogy ez nem légből kapott mese beszéd, hanem való igazság, ezt Vicsápon még a verebek is csiripelik, lévén ezek sokkal szabadabbak, mint a vicsápi éjjeli őr, mert ők még akkor is csiripelnek, mikor Pereszlenyi ur alszik; az éjjeli őrnek pedig harangozni tiltva van, nehogy a lépcsőkön felmenet a toronyba, a patronus urat csendes álmából felriassza. Ami pedig a plebános ur ama megjegyzését illeti, hogy „a referensnek jó lett volna a dolog miben létéről biztos tudomást szerezni”, erre vonatkozólag biztosíthatom az igen t. plebános urat, hogy a kérdéses ügyről egészen a legapróbb részletekig biztos adataim vannak, kivéve azon körülményt, hogy az 1890. május 22. Pereszlenyi-féle rendeletet — hogy t. i. nem szabad harangozni — a plebános ur is aláírta; mert hogy őszinte legyek, beismerem, hogy erről csak most a „Nyitramegyei Szemle”-ből sze-

reztem tudomást. Hogy pedig Pereszlenyi urnak csakugyan evés közben jött meg az étvágya, bizonyítja azon egy tény is, hogy a mult év óta már a májusi rendelet értelmében sem harangoznak Vicsápon, mert akkor egy szabad gondolkodású önkéntes harangozó a patronus ur feljelenítésére szolgabírói pénzbírsággal sújtva lett, s azóta senki sem mer Vicsápon hajnalra harangozni, míg Pereszlenyi ur Vicsápon nyaral. Kiváló tisztelettel, Novák 1895. aug. 6. Kuna Pál. (Ezzel befejezzük az affaíret, mert attól tartunk, hogy ha tovább folytatjuk, nem az lesz a címe, ami mostanáig, „Mikor Pereszlenyi ur alszik”, hanem „Mikor a plebános ur — alszik”. Szerk.)

Pintér Pál, jeles képzettségű fiatal kegyesrendi tanár. holnap, aug. 12-én távozik körünkől új működési helyére, Kolozsvárra. A rokonszenves, kedves modoru tanár távozását őszintén sajnáljuk, s sajnálni fogja a gimnáziumi ifjuság is.

Pöstyén furdőben érdekes hangverseny volt aug. 7-én. A nagy számban jelen volt közönségnek alkalma volt többek közt hallgatni Ney Dávid pompás énekét, továbbá Polonyi Elemér zongoraművész, s Liedl Ferenc hegedűművész előadását. A hangversenyen ott volt Gromon Dezső államtitkár s Lippe herceg is. A bevétel egy részét a brüxi katasztrófa károsultjai kapják meg.

Nemzetiségi kongresszus. Az országban létező nemzetiségek közül a román, szerb és tót, illetőleg azoknak némely vezérferfiái, a tótok közül csupán a lutheránusok, tegnap Budapestre kongresszusra gyűltek össze, hogy mint mondják, jogos igényeiknek egy közös program alapján érvényt szerezzenek. A mozgalmat a lapok élénk figyelemmel kísérik s a nemzeti egység megállami érdek szempontjából neki támadnak. Természetesen az ilyen kényes kérdésnél, melynél nehéz az egyes nemzetiségeknél az anyanyelvűt való lelkesedés helyi messzibbre menő aspirációktól megkülönböztetni, nem maradhat el az érzékenység tekintve a mult egyes eseteit, nem egy nemzeti-ségi szereplő valóban okot adott arra, hogy mozgólódásaikat gyanus szemmel kísérje a nemzet. Majd meglátjuk a kongresszus eredményeit. Nálunk a felvidéken Grünwald, majd itt helyben Kostenszky foglalkoztak a nemzetiségi kérdéssel s fején találták a szöveget, midőn oda mutattak, hogy a nemzetiségek mozgalmainak egyik tápláló eszköze maga a 68-ki nemzetiségi törvény, mely sokkal többet tartalmaz, mint amennyi a gyakorlatban a nemzetiségeknek, a nyelv tekintetében, jutott. S ha ez így van, hiába fog irni Beksicsek könyveket s tagadni a nemzetiségi kérdés létezését: a törvény lesz az, melyre kivánságaiknál a nemzetiségek mindig fognak hivatkozni. Azért hosszú cikkek helyett jobb lesz ezt a törvényt szemügyre venni s vagy eltörölni, vagy végrehajtani, hogy a baj igazi forrása beduguljon.

A bélic-privigyei vasút munkálataiban, mint értesülünk, nemi fenakadás történt. Az alföldi munkások nyilván az aratás bekövetkeztével odébb állottak Csongrád megyébe, hol többet kereshetnek, mint a kissé szűkmarku vállalkozónál. Most azonban némileg sikerült kiköszörölni a csorbát és a kiköszörölt munka ismét visszakerült a rendes vágányba; mindazonáltal a vasút megnyitása egy hónapra halasztást szenvedett, vagyis előre láthatólag csak december 1-én nyílik meg a közlekedés.

Pöstyéni kalamitások. Lapunk előző számában saját tapasztalatunk után elmondottuk véleményünket megynék ezen elhanyagolt és csak a vendégek kizsákmányolására berendezett furdőhelyéről. A visszaélések csak akkor szűnnek meg, ha újra meg újra szellőztetjük a nyilvánosság terén. Azért készséggel engedünk helyet egy budapesti vendégnek, ki a következőleg fakad ki Pöstyén ellen: „Tisztelet Szerkesztőség! Julius hó 26-án azzal az elhatározással indultam Pöstyén furdőbe, hogy évente jelentkező reumas fájdalmaim ellen az ottani furdőket hasznalandom. Az ott észlelt állapotok azonban arra kényszerítettek, hogy, dacára az előre kifizetett lakáspénznek, az előre vásárolt 12 darab furdőjegyeknek, onnan meneküljek és más, tán kevésbé hatásos furdőt keressék fel. Két napon tett tapasztalataimat következőkben körvonalozom: 1. A furdők állapota nemcsak hogy nem modernebb berendezésű, de középkorra való kezdetleges. A kiszolgálásra felfogadott vidéki parasztlányok, ha csak busás borralalójukat előre nem kapják, a furdőzőkkel gorombán, durván bannak és fülök hallatára inzultálják. A felügyeletet Podor Kálmán dr. ura-

dalni furdőorvosnak kell gyakorolnia, de vett értesítés szerint, e különben jovialis uriember a bérlővel szemben tehetetlen. A bérlő, valami Winter nevű, Hontmegyéből Ipolyságról oda szakadt fakereskedő, a kinek főtörökvése oda irányul, hogy a szűcségből, illetve kényszerűségből odaérkezett vendégekre, az uradalomtól bérelt, viláknak csüfolt házikókban, primitív berendezésű szobáit reaktroálja, még pedig hallatlan mesés árakon, e végett rögtön prezentálja magát a vendég előtt egy 22—25 éves, kihívó magaviseletű, illemt egyáltalában nem tudó siheder, a ki olyképp tünteti fel a dolgot, mintha a furdőberlőség kegyet gyakorolna a vendéggel szemben, hogy nedves szobát méregdrágán enged át a furdőzés tartamára, — ez az ur a főbérlő fia, a kinek magaviselete a nem báró vagy gróf vendégekkel szemben botrányos; és ennek az embernek engedte bérbé 30 teljes esztendőre a furdőket a tulajdonos Erdődy-család, a melynek szeniorját, Jászai Marink, mint furdővendég, egyik lapban jul. 28-án közölt „Furdői levelé”-ben oly találóan, oly elmésen megénekelte. — 2. Az élelmezés, erről honvédelmi államtitkárunk, Gromon Dezső úr beszélhetne, a ki az elitközönség gyülekező helyén (Kursalon) a bérlő Rónay urat kérdőre vonta „a minden tekintetben botrányos kiszolgálásért, az ételek méregdrága voltaért és rosszáguk miatt!” A felelet az volt: „Uram, én 3 hónapra 5000 frt bért fizetek, nekem mindent ki kell zsákmányolnom, hogy ezt az összeget behozhassam; a személyzet drága, az élelmiszerek szintén, ne esdálkozzék tehát, ha drágán és rosszul etkezik.” — Ezek a jelenlegi állapotok világfurdőkben, Pöstyénben, a hatalmas Erdődy-család dicsőségére! Budapest, aug. 4-én. Tisztelettel B.”

Sajnálatos baleset. Polonyi Géza orsz. képviselő fia, József VIII. oszt. gimn. tanuló aug. 8-án súlyos balesetnek esett áldozatul. Köröskényből Nyitrára jövet, nem messze a vámtól, lovai megvadultak s a fiatal ember oly szerencsétlenül bukott ki a kocsiból, hogy jobb kezét a csuklónál eltörte.

A magyar történelmi társulat f. hó 24-én és következő napjain Trencsénvármegye területén tudományos célú kirándulást rendez. A hazafias cél előmozdítása végett a megyei közgyűlés által kiküldött rendező bizottságot Baross Jusztin alispán alakuló értekezletre hívta meg aug. hó 14-ére.

A bizalom átka. Szakolcán egy odavaló vén ember, Kubinecz István, szomszédjának fölajánlotta összes ingatlanait, ha ez eltartja őt. A szomszéd beleegyezett s a tulajdonjogot az ő nevére bekebelezték. A szolgálmi jogot élvező Kubinecz István azonban nem sokára megbánta bizalmát. A legnehezebb munkákat kellett a vén, törődött testü gazdának végezni, hogy egy kis száraz kenyeret és kevés meg rossz ételt kapjon. Heteken át tartott ez így s a betegeskedni kezdő öreg ember hiába kérte a szakértők tanácsát, az egyezséget nem találták megtámadhatónak. Végre egy segített magán Kubinecz István, hogy fölakasztotta magát. A jó szomszéd ellen megindították a vizsgálatot.

Mennyi papir fogy egy esztendőben. A művelt világ papírfogyasztását tünteti föl a következő érdekes statisztika. Ez idő szerint összesen 3985 papírgyár működik a föld kerekéjén, melyek együttvéve 7904 millió könyv papirt gyártanak. Hatszáz millió könyvet ebből a rengeteg mennyiségből a hírlapok fogyasztanak. Fejenként számítva, legtöbb papir kell az angoloknak, hol minden egyes lakóra évenként 11½ könyv papir esik. Az amerikai papir fogyasztása évenként és fejenként 10¼ könyv, az angolé 8 és a franciáé 7½ könyv. Monarchiánkban és Olaszországban már sokkal csekélyebb a papírfogyasztás, vagyis átlag 3½ könyv papir fejenként, minden emberre. Legkevésbé papirt az egészben egyáltalán számbavehető nemzetek közt a mexikoiak, spanyolok és oroszok fogyasztanak.

Amerikai magyar lap. A New-Yorkban megjelenő „Szabadság” legújabb számát küldte be egyik barátunk. A lap alakja oly nagy, mint az „Égyetértés”, vékony 6 hasábos szöveggel. Érdekes benne pl. a következő hír: Dr. Singer Mihály lapszerkesztő nevét — gr. Zichy Hermannra változtatta. — A lap vezércikkében elpáholja Magyarorsy Arkádot, ki egykor Nyitrán a ferencieknek theologus, majd Érsekvárott gimnáziumi tanár volt, s mint aposztata Amerikában „Józan ész” cím alatt egy atheista lapot adott ki. Mikor a józan esze megbukott, most az „Amerikai Nemzetör”-ben a következőleg jellemzi a magyar népet: „A magyar faj műveletlen, azzai

barbár, nyers, durva, a köznép részeg, féktelen mámoru. A műveltebb elem kabátos betyár, farkesóval, cigányosan hízelkedő, sárba való, az oláh-cigánynál aljasabb életet folytat. — Ezt annál inkább csodáljuk, hogy a vedlett franciskanus így beszél, mert főgyökeres magyar, esztergomi származásu, habár azelőtt Herman névre hallgatott. — Érdekes a hirdetések között, hogy a hazleoni kath. templom javára aug. hó 17-ére táncmulatságot hirdet a „Verhovay” meg a Sz. László-egylet. — Feltűnő a magyarságnak mindenütt való hangsúlyozása a hirdetésekben, így, magyar borhely, magyar me-zárszék, magyar gyógyszerész (Schwartz), magyar sörcsarnok, magyar fuvaros (Stark), magyar fogorvos (Schwartz), magyar cigányprimás (Fischer!), de, hogy ne kételkedjünk igaz magyarságukról, Rosenfeld ur úgy hirdeti magyar ebédjét, hogy Rosenfeld Náci, mintha csakugyan Hortobágyról és nem Galiciából szakadt volna oda. — A magyarok és tótok úgy látszik meg vannak egymással, mert közvélemény kirándulást és mulatságokat rendeznek. — Az ó hazából való hírek 12 hosszú hasábot képeznek és a városok nevei szerint — ABC rendben vannak szedve. Az amerikai praktikus abc-ben állítja össze a birrovatot. — Végül közönségünk tájékoztatására itt leayomatunk szoról szóra egy amerikai hírt, hogy fogalmok legyen a yankeek eleteről. A new-yorki kollega így referál: — *Párhaj*, Vasarnap délután épületes jelenet folyt le Brooklyn városában a William utcán. Egy Rice nevű ur és felesége kerekpáron vágattak a fentnevezett utcán, a midőn egy becsipett gentleman észrevette őket. A kerekpározó hölgy megnyerhette tetszését, mert utána kiáltott. A hölgy visszafordult s ekkor a gentleman kezével csókot szórt fejére. A férjnek, a ki ezt észrevette, se kellett több, leugrott a vaspariparól s galleroncsipve a gentlemant, a szemé közé nézett. De csak egy pillanatig, mert a másik minutumban a földhöz vágta, ott kezdte dögönyözni, keményen ütögetve az ellenfél koponyáját a földhöz. Sok nezője akadt az amerikai kódex szerint elintézt paros viaskedésnek, mely az egyik fél teljes harcképtelenségével végződött. A pár — rebus bene gestis — a közönség „hurrah”-ozása között aztán a tett színhelyéről elkerékpározott.

Ne játsszunk a Puskával. Puska Mihály szeli-í illetősége csavargó kedden este két vidéki atyafit, kik éppen fris gabonájukat hozták be a nyitrai heti vásárra, becsalt egy párutcai kocsmába, s rávette, hogy „buszonegyezzenek” vele. Az atyafiak azon reményben, hogy így majd megjavíthatják az alacsony gabonaárakat, bátran oda állottak a puska elébe, de vesztőkre, Mihálynak, mint a szalóban mondani szokás, disznószerecsénye volt, s a két atyafi csakhamar leőrölte a gabona árát, meg mielőtt az garatra került volna. Csak a végen vették észre, hogy veszedelmes sipistával van dolguk, mire nagy patáliát csináltak, de a közben sikerült Misónak kerekét oldania. Az egyik atyafi aztán nagy keservesen mondogta, hogy megis csak igaz, hogy nem jó a puskával játszani.

Viz alatt járó torpedó hajók. A tengerészeti hadi technika újabb találmányával gyarapodott, s ez a víz alatt járó torpedó hajó, melynek feladata fényes nappal is észrevétlenül hozzáérkezni az ellenséges páncélosokhoz. A torpedó hajóból ugyanis nem látszik ki semmi, szükség esetén meg a kémény sem; a gőzkazán füstjét ugyanis eleméztik a hajóban. Az új találmány főleg abban áll, hogy a víz alatt motorkáló hajó a víz felszínén egy víz-zintes tükörlapot cipel magával, melyen képen látható az ellenséges hajók mozgása sőt minden, mi a hajó fedelzetén történik. A torpedó hajó víz alatt közeledik az ellenséghez, a hajó oldalához észrevétlenül oda-függeszti a torpedót, akár mint a pajkos gyermekek egymás kabátjához a bógácsot. Ezután távozik és a gyilkos löveg a kitűzött időben felrobban. A mutató tükört is csak közvetlen közelben, s azt is csak eles megfigyelés mellett veszi észre az ellenség.

„Millenium” név alatt az államvasutak fennhatósága és annak budapesti városi menetjegyjárodája vezetése alatt egy oly vállalat alakult, mely a jövő évben Budapesten tartandó Ezredéves Országos Kiallítás meglátogatók részére módot nyújt kedvezményes vasuti utazásra és mérsékelt áru már most biztosított elszállásolásra és ellátásra és pedig ez utóbbit az összes előkelő vendéglőkben és kávéházakban úgy a főváros, mint a kiállítás területén. Összköltségek a vasuti menettérít jeggyel és 2, 3, 4, 5 nap teljes ellátással 12 frittól felfelé. — A másik figyelemre méltó előnye a fenti vállalatnak az, hogy a kibo-

csatandó füzetek kiegyenlítésére részletfizetést köti ki illetve enged meg.

Tűz. Nagy-Surányban július 29-én éjjeli 11 órakor tűz ütött ki, melynek 5 ház, 2 telen és számos szárnyas esett áldozatul. Valamennyi biztosítva van. A tűz oly hirtelen terjedt, hogy a lakosok csak akkor menekültek ki, midőn már a házak teljesen tűzben álltak. A surányi tűzoltóságból 7 szál ember rukkolt ki jó későn, és a helybeli lakosságból csupán az intelligencia és az iparosok segédkeztek az oltásnál. Kitűntette magát az annamajori tűzoltóság, melyet az éppen ott időző Pallavicini Alfonz őrgőf vezényelt be s ő maga tűzoltósága élén a legnagyobb veszedelem között bámulatos hidegverrel vett részt az oltásban és mentésben. Feltűnő volt, — írja levelezőnk — hogy míg a helybeli lakosság kath. részét csendősrökkel hajszolták a tűzhez, addig a zsidó atyafiak, kiknek szinten vannak házaik és fogatjaik, békeben otthon aludtak. — Auguszus hó 6-án delután a gróf Karolyi-féle tótmezei uradalomhoz tartozó *Kis-Lászlótelep* majorban tűz volt. Legett 1 nagy, 120 méter hosszú juhastáló és a padlason lévő 200 szekér búkköny. A tűznel az annamajori tűzoltók Geyer V. intéző, Geyer B. urad. tiszt vezetése alatt rendkívüli önfeláldozással segítettek.

Gabonaárak f. hó 9-én a nyitrai piacon, metermázsánként: Arpa 5—6 frt, buza 6-20 frt, rozs 5-10—5-30 frt.

Közgazdaság.

A nyitrai árpavásár vásár-bizottsága a nyitrai megyei gazdasági egyesület igazgatóválasztmányának auguszus hó 6-án tartott ülésében a következőleg alakított meg: elnök Emődy József egyesületi alelnök, tagok: Engel József a Ferenc József-rend lovagja, Klein Lajos terménykereskedő, Roche B. malatagyári igazgató, Szandtner Ernő nagybérő, Rovara Frigyes uradalmi igazgató, Rudayanszky György földbirtokos. Ezen bíróság fog dönteni a felek közt esetleg felmerülő vitás kérdésekben. Az árpavásár megnyitása előtt a város polgármestere fogja üdvözölni a vásárra érkezett gazdákat és kereskedőket s ezután a nyitrai megyei gazdasági egyesület elnöke megnyitja a kiállítást. Bejelentési ívek a nyitrai megyei gazdasági egyesület titkári hivatalában Nyitra kapathók. Bejelentési határidő auguszus 18. A mutató auguszus hó 27. és 30-ika közt küldendő be. Az árpavásár szeptember hó 2-án tartatik meg. — Tárnyalta továbbá az igazgató választmány Turesányi Ódon egyesületi tagnak azon indítványát, hogy keressek fel a törvényhozás olyan törvény alakítására, mely az arató-munkásokat is kötelezné eseledkönyvek váltására, mi által elejét lehet venni a cseledek azon rossz szokásának, hogy tavaszszal, midőn a nap-szam magas, vagy aratás idején, midőn többet kereshetnek, elhagyják gazdáikat, vagy rossz magaviseltükkel kényszerítik ezeket arra, hogy őket elesapják. Indítványozó nevezte szerint, ha az évi szegődményeseknek, az aratóknak s más mezőgazdasági munkásoknak egyenlő szolgálati könyvük lesz, a cseledek fentemlített visszaélése megszüntethető, mert a szolgálati könyvből mindenkor ki fog tűnni a cselednek egész évi foglalkozása. Az igazgató választmány egy bizottságot küldött ki ezen javaslat és a sok tekintetben elavult eseledtörvény módosításra szoruló intézkedéseinek tanulmányozására végett. — Dr. Pereszlényi Henrik indítványára elhatározta az igazgató választmány a földművelésügyi miniszteriumhoz sürgős felterjesztést intézni s felvilágosítást kérni az iránt, hogy miért tilos a nyitrai megyei szarvasmarháknak a bécsi piacra való fölhajtása, miután a vármegyében semmiféle, a kivitel tilalmat indokoló betegség jelenleg nem uralkodik.

Téli gazdasági tanfolyam Nyitra. A földművelési m. kir. miniszterium a f. évtől kezdve Nyitra teli gazdasági tanfolyamot rendszeresít, melyre fiatal földművelők s olyan kiválóbb gazdasági munkások fognak felvételt, kiket gazdáik előmunkásokká és felügyelőkké leendő kiképzés végett ide küldenek. Ezen fontos intézményre már most felhívjuk a birtokosok és bérlok figyelmét, mert ez a leggyakorlatibb módja jó felügyelőmunkások szerzésének. A tanfolyam megnyitásának határideje már az ősz elején közhírré tétetik.

Sertésvész. A földművelésügyi miniszteriumnak azon kedvezményes intézkedését, mely

szerint a sertésvész miatt megfogyatkozott sertésállomány pótlása végett a köz-égeknek a mezőhegyesi m. kir. ménésbirtokról 60 frt becsértékű mangolica-kanokat 36 frtért három féle részletfizetésre adni hajlandó, legelőször Ny.-Ujlak község vette igénybe, a mennyiben ezen község kérelme egy kan iránt a nyitrai megyei gazdasági egyesület által a földművelésügyi miniszteriumhoz már fölterjesztett. A községek figyelemzteljék, hogy kérvényeiket a nyitrai megyei gazdasági egyesülethez mielőbb küldjék be, mert a későn beérkező kérvények nem lesznek figyelembe vehetők.

Ménállomások. A mely községek a jövő évre ménállomásokot kívánnak, küldjék be kérvényeiket szept. hó 12-ig a vármegyei lötenyész-bizottmány alelnökehez Benkeő Lászlóhoz (Felső-Vásárd, u. p. Felső-Attrak), mert szeptember hó 13-án a ménállomások iránt már végleges intézkedés fog történni.

Irodalom.

Életrend és vezérelvek keresztény leányok számára.

Ezen cím alatt Veszprémben az e. m. könyvnyomdában három ives füzetke jelent meg Tizenhét leányoknak úgy társadalmi viselkedésükre, mint lelki életükre oly kalauzt nyújt, a melynek követésével bizonyára Isten és emberek előtt kedvességre találnak. Szellemes, vonzó és magvas tartalmának főbb tárgyai a következők: Napirend elméledés, szentmise hallgatás, Isten jelenlétében való munkálkodás, Jézus szentséges szívének tisztelte szeretetének legfőbb segesebb szentségében, a bold. Szűz és szent József iránti gyermeki tiszteltet, a szentségekhez való járulás és lelki áldozás, ruházkodás, a hivatás kívánta kötelmek teljesítése, a házbellekkel való társalkodás, a szemek őrizete, az anyagi tisztaság, az engedelmség, az alázatos-ság, az Isten gondviselésébe vetett bizalom és az utolsó dolgok megszívlelése.

Midőn e művecskét a legmelegebben ajánljuk, tesszük ezt annál inkább, mert tiszta jövedelme az október hóban megjelenő „Keresztény Anya” című havi lap kiadására fog fordíttatni. A füzetke ára 10 kr. Kapható Bakonybélben *fr. Novák Ödön* urnál és az ügy érdekében kiadóhivatalunkban is.

A vallásháború Magyarországon

című röpirat most német fordításban is megjelent e cím alatt: „Der Religionskrieg in Ungarn. Der Kampf des glaubenslosen Staates gegen das Christenthum. Aufruf zur Vertheidigung der heiligen Kirche.” A röpirat magyar eredetije országszerte páratlan hatást keltett és minthogy az első kiadás már a mult héten teljesen elfogyott, nagyon kívánatos volna egy második kiadás. Reméljük, hogy a német fordítás hasonlóképen fokozza németajku hitsorsosaink lelkesedését hitünk igazáért. A fordítás, mely igen sikerült, Bécsben kapható Roller József és T. r. a (Josef Roller & Comp.) könyvkiadócégnél.

Nyitra. Ilyen cím alatt megjelent és be-küldetett lapunkhoz Nyitra városának egy tót nyelven írt történeti, helyrajzi és művelődési váz-lata. Szerzője *Kompánék József* n-sztricei plébános. A munka 218 lapra terjed és több igen sikerült rajzzal van díszítve. Ezek közt bizonyára a legerdeke-ebb a zóbori kamaldoli zárdának képe Halassy Bela, nyitrai polg. isk. rajztanár tollából, ki azt egy a nyitrai főgimnázium tulajdonát képező régi rajz után készítette és a darázi régi templomi festmény után kijavította. A munka történelmi része Sz. István korával kezdődik, jobbára régebben megjelent források nyomán és egész 61 lapig Nyitra környékének történetét adja, s ebben azt az érdekes, de nehezen bebizonyítható állítást találjuk, hogy Sz. László magyar király Nyitra teli volt meg. (Horváth Mihály, Pauler nem tudnak arról semmit, csak hogy az „ország határán” halt meg, mikor Lengyelországba akart menni, holt teste pedig Nagyváradra szállíttatott.) Majd Nyitra város történel-vel foglalkozik, jobbára nyitrai püspökökre támaszkodva; érdekes és a nagyközönség előtt alig ismert adatokkal szaturálva. Itt közli a nyitrai vár és város képet 1664-ből egy olaszthoni rajz után. Majd aztán Nyitra környékét jelen állapotában ismerteti és az utolsó (V.) pontban műve-

lődesi és nemzetgazdasági intézményeit vázolja. — A mű ára 80 kr. egyháziaknak mise stipendium fejében is. Kapható a szerzőnél N.-Sztrice, Trencsénmegye.

*******CSARNOK.*******

A természet köréből.

(d.) Midőn a mult század végével a bölcsészek által hitétől megfosztott tömeg a forradalomba rohant: a felvilágosultság terjesztői egymást marcangolták. Rousseau ezeket írta Voltaireről: „A szerencsétlen tönkre tette hazám... nem látok mást nagy tehetségeiben, mint gyaláztatot... tehetségeit, valamint gazdagsága nem szolgáltak egyébre, mint szive romlottóságának ápolására.” Viszont Voltaire ekképen szól egyik iratában Rousseauhoz: „Én azt mondom, hogy te (Rousseau) főfő hipokrita, szerencsétlen, munkarontó, fanatikus ember vagy, kit vízbe kellene fullasztani, szörnyeteg, a ki úgy hasonlítasz a filozófusokhoz, mint majom az emberekhez.”

Ez a tudománnyal való visszaélésnek az átka. E bölcsészek egyike sem hitt tanaiban; de a tudományos színezet, az eles gúny, melyet használtak, a tömeg szenvedélyeiben visszhangra talált, s miattok százezeren vesztettek el hitüket, megtagadták az Istent.

A mult a bölcsészet korszaka volt; ma a természettudományok divatosak. De az a bizonyos voltairei szellem más formában ezektől sem idegen. Ugyanolyan hangok, mint a milyenek a multban a bölcsészeti tudomány nevében üzentek hadat a vallásnak, a jelenben nem egyszer a természettudomány teréről hangzanak fel; Liebig szerint mindig találkoznak olyanok, akik: „a természetbuvárlat tereinek határain sétáltak tevéen, feljogosítva hiszik magukat a tudatlan s könnyen hívő közönségnek megmagyarázni azt, hogy a világ és az élet voltaképen hogyan keletkezett s hogy mennyire haladott az ember a legfőbb dolgok kutatásában.”

A tudomány bármely ágában, az emberi ész büszkesége, az emberiség haladásának mérvvesztéseje. De valamint mindenben, úgy a természettudományban is lehetséges visszaélés, mely romboló lesz akkor, ha saját keretéből kilépve idegen tere, kivált az erkölcsi rend terére lép s a magukban is bizonytalan tetteiket a gyakorlati élet felforgatásával óhajtja koronázni.

Könyvekben, röpiratokban, napilapokban nem egyszer olvashatjuk, hogy a természettudomány odáig jutott volna, miszerint képes a természet, a rajta létező szerves élet, sőt az ember létrejöttét is: teremtés, tehát az Isten kizárásával megfejteni s hogy azért a tudományos ember ma már nélkülözheti a vallást.

Mint hogy e kérdés nemcsak azért fontos, mivel a műveltséghez tartozik a tudomány vívmányait ismerni; de mivel erkölcsi életünkkel a legszorosabban összefügg az s már nem egy emberben kételyt támasztott: lássuk, mit tud a természettudomány ma a „lét kezdetéről” s milyen hitelt érdemelnek azok, akik a természettudomány nevében ilyen merész állításokat kockáztatnak.

Hogy a természettudomány nagyot haladt, azt ki sem tagadhatja; vívmányai akár magát az ismeretek terjedelmét, akár a gyakorlati hasznot tekintve, nagyszerűek. Jól melyen belehatolt a természeti tünemények ismeretébe, meglehetősen pontossággal meghatározta a természeti erők működési módját, sőt e működési módot sokszorosan tudja utánozni. Mik ugyanis a mechanikának, vagy az elektromosságának bámulatos gépezetei, mint a természeti erők működésének utázmatai?

Azonban jól kell megkülönböztetni a természetben végbemenő s a tudomány által is utánozható tüneményeket, magoktól a tüneményeket létrehozó okoktól; a természeti erőktől. A természettudomány minden csodálatraméltó gépezetei

s eszközeivel képes utánozni a természet tüneményeit s a változatosságot illetőleg magát a természetet is felülmulja; de új természeti erőt nem teremthet soha.

S ebben van egyrészt a különbség, mely napjaink természetismerete s az előző idők közt létezik, de másrészt ez jelzi a határvonalat is, mely a természettudomány utjában áll, ma csak úgy, mint mindenkor. Felülmuljuk ismereteinkben a régi idöket; míg elődeink csak néma áhitattal tekintettek a természet tüneményeire s a természethez nyúlani nem mertek: addig napjainkban a felhök villámain csak úgy, mint az emberi test megszámlálhatóan szimptomait hideg szívvel, boncoló kezzel magyarázzuk s a természet sokszor romboló erejének gátat emelünk. De azért e tünemények magok csak úgy megvoltak évszázadok előtt, mint napjainkban, mert a természet változatlanul ugyanazon erőkkel dolgozott a maga háztartásában, mint dolgozik ma s fog dolgozni a jövőben.

A villám-delejesség, mint természeti erő, évezredek előtt csak úgy megvolt, mint ma, azonban csak a jelen században ismertük meg működését s vezettük táviróink sodronyaiba.

A természeti erők ugyanazok s ugyanolyan tüneményeket hoznak elő, mint régen, ezek nem változtak, többlet bennük nincs; de változott, tárgult az emberiség ismeretköre; tehát nem a tudomány változtatta meg a természetet, de az emberi tudás változott a természettel szemben.

S a természettudomány mai állása arra jogosít, hogy a fennebbi állításnál még egy lépéssel tovább menjünk.

Midőn előbb a különbséget jeleztem, mely a természet tüneményei s az azokat létesítő természeti erők közt létezik, rá kívántam mutatni arra, hogy maga a természettudomány is feltűnően érzi e különbséget a maga teteleiben; e megkülönböztetés ugyanis athághatlan határvonalat von a tudomány ismeretkörében.

Míg a természettudomány diadalmasan megküzd a természeti tüneményekkel, azoknak mibenlétét, egymásközi összefüggését kifürkészi, addig a tünemények végső oka után kutatván, egyszerre megállni kénytelen. Itt eserben hagyják eszközei s a végső kérdésre nem tud többet feljelni, mint hogy a rejtett ismeretlent általános névvel: erőnek nevezi. Minden fizikai tan egy-két hipotézisre, feltevésre vezetettik vissza, mely mögött áll „az erő”, a Dubois-Reymond-féle „Ignoramus” lemondásteli kifejezője.

Tudvalevőleg a természettudomány elfogadott tetele az, hogy a fizikai tünemények a természet testein meaneik végbe s a testekkel szerves kapcsolatban álló erők hozzák azokat létre. Csak hogy amint a színházi publikum gyönyörködik a búvészeti látványosságokon, anélkül, hogy látná a gépezetet, mely azokat előidézi: úgy a természettudós is megfigyeli, értelmezi, sőt utánozza a természet tüneményeit, anélkül, hogy megmondhatná, mi tulajdonképen az anyag, melyből a természeti testek állanak, s hogy mik tulajdonképen azok az anyaggal kapcsolatos erők, melyek a tüneményeket létrehozzák. „A fizikai tünemények — mondja maga Virchow — bizonyos általános tetelekre vezethetők vissza, melyek csak kis részben bizonyíthatók be pozitíve; nagy részben pedig annyira feltételesek, úgy hogy kételkedni lehet, vajjon számíthatnak-e tartóságra.”

Az optikusnak módjában áll nagyszerű fénytüneményeket előidézni; eszközei által a fényt sugaraira képes felbontani, sőt ezek színe és megtöréséből még az elemet is megmondja, melyből az illető fény keletkezett; de ha kérdezzük, mi a fény? — arra csak kitérőleg, egyik vagy másik hipotézissel felel A testet boncoló fiziologus a test részeinek legbonyolódottabb összeköttetéseit képes velünk megismertetni; vegyileg felbontja a test legapróbb részeit s kimutatja, mely elemekből van az összetéve, mely arányban kel-

lett az elemeknek vegyülniök, hogy belőlük vér vagy agyvelő jöjjön létre; ismeretei alapján képes a testi szerveknek bomladozásait meggátolni; de ha arra kérjük, hogy a levágott ujját — ismerve kémiai alkatrészeit — pótolja az elemeknek kéztőhöz való csatolása által, arra ő nem képes, mert az az ismeretlen tényező, mely a kémiai elemeket maga készíti szervekké saját céljaira, nem enged avatkozni munkájába épen úgy, mint rejtve marad az a mikroszkóp s a vizsgálódó szem előtt.

Ez általán a természettudomány mai álláspontja. Ebben is kimeríte az Isten a tudás határait. Ha e bámulatos tudomány gyakorlati vívmányaiban minden elismerésre méltó színvonalra is volt képes felemelkedni: tantételeiben — a végokok kutatásánál — csak oly titkokkal találkozunk, mint akár a bölcsészet vagy a hittudomány, mint ezt Tyndall is elismeri.

A jelzett határvonal pedig nem csupán a természettudománynak a többi tudománnyal való közös jellegét, a végeességet akarta feltüntetni; de tulajdonképen bevezető kritérium akar az lenni a felállított kérdésre adandó felelethez.

Ismeretes, hogy a természettudomány szorosan ékzakt tudomány, mely csupán és kizárólag az érzékek által észlelhetőt ismeri el kutatási tárgyának és semmit mást; teteleinek felállításánál nem ismer, nem ismerhet el más érvet, mint a tényeken alapuló tapasztalatot. Már most ezen felállított elve arra jogosít fel, hogy előre kimondjuk, miszerint a természettudomány csak akkor tarthat igazán igényt nevére, ha az érzéki tapasztalatot véve alapul kizárólag erre: a megfigyelésre t. i. és a kísérletekre bázírozza tanait s a más tudomány keretében érvényesülő ész okoskodások helyébe a száraz tényeket használja tanai igazolására.

Ezt tartva szem előtt, forduljunk kérdésünkkel a természettudományhoz és tudakoljuk, ha ismeri a természet tüneményeit: mit tart magáról a természetről, hogyan jött az létre a rajta jelentkező szerves étellel együtt?

A józan ész a fennebbiek után maga adja rá a feleletet, hogy a természettudomány szorosan tapasztalati tudomány lévén, a létezés kezdete pedig minden tapasztalatot megelőző: e kérdés nem a természettudósra, kinek tapasztalata erre nem terjed ki, hanem egészen más tudományhoz tartozik. S ez a felelet egészen helyes. Így nyilatkozott az angol Tyndall is a természettudósok egyik gyűlésén tartott elnöki beszédében: „A materialista — így szölt — ha kérdezik tőle, honnan van az anyag, ki osztja azt tömecekre, ki oltá beléjük a szükségét szerves alakokká csoportosulni, nem képes felelni, valamint a tudomány sem. Valljuk be egyszer mindenkorra e kérdésben tudatlanságunkat.

Nincs más-kép. Ha a természettudomány a szemünk előtt végbemenő, tehát jelenleg létező természettünemények létesítő okairól, az erőkről, hozzá illő, biztos feleletet adni nem képes: annál kevésbé várható tőle felelet oly kérdésekre, melyek teljesen tapasztalásán kívül esnek, amilyenek a természet és az élet eredete.

És mégis. Volt idő, a 60-as években kivált, midőn a természettudomány nevében bizonyos hányavetiséggel feleltek erre a kérdésre. Kivált négy név volt az, melyet sokszor emlegettek: Haeckel, Büchner, Vogt s a ki ezek állításainak látszólag tudományos alapot, színezetet kölcsönözött: Darwin Károly.

Hogy előre jelezzem a feleletet, az úgy hangzott, hogy minden, ami van, Isten nélkül létezik; mert mint Vogt előadásában akkor hirdette „a teremtőt a tudomány a természetből minden teteletória nélkül az ajtón kívül helyezte s egy olyan lény működésének legkisebb helye sincs a természetben.”

Ami Vogtot s másokat ilyen igazán nem természettudományos feleletre bátorított, az Darwinnak „A fajok eredetéről” szóló 1859-ben meg-

jelent munkája volt, melyben a jelenleg élő állatok, növényeket egymással rokonságba állította, azon nézet kíséretében, hogy a most elkülönítve élő fajok — az ősmultban — négy vagy öt eredeti alakból fejlődtek, hosszú időn át, az átalakulás s létért való küzdelem folytán mai fajokká.

E munkáról meg kell jegyeznem, hogy az, mint természetrajzi kísérlet, sem a teremtő Istent nem zárta ki, sem oly céllal nem bírt, a milyent kivált a németek toltak rá, hogy t. i. a materializmus evangéliuma legyen. Margó Tivadar szerint csupán „a teremtési tervezet kutatása s boncolgatása az”. Darwin maga hitt a teremtő Istenben. Midőn levezetéseiben a mai fajok első őstypusára jön, műve 488-ik lapján ezt mondja: „ebbe (t. i. az első típusba) először a teremtő lehelt életet”. Munkája végén pedig így ír: „Igazán egyszerű nézet, hogy a teremtő az összes életnek, mely bennünket körülvesz, csiráját csak kevés, vagy csak egyetlen alakba lehelté belé és hogy, míg bolygónk a nehézkedés legszigorúbb törvényeit követve körpályán kering, oly egyszerű kezdetből a legszebb és legsodálattaméltóbb alakok végtelen sora fejlődött rajta”.

Midőn tehát darwinizmusról van szó, nem az istentagadó materializmust kell akkor érteni; a mester ezzel nem foglalkozott. A darwinizmus, a fajok átalakulása, tudományos nézet, mely a természetrajzra fontos eszméket hozhatott elő, de kérdésünket illetőleg: honnan van t. i. az élet, ő maga teremtővel felelt.

De éppen a mesternek ez őszinte nyilatkozatai, hogy mint természettudós nem csapott át idegen határba s több merészséggel, mint okossággal nem hurcolta meg tagadásával az Istent, nem elégitettek ki egyes tudóskákat. Mindig találkoznak, kiknek nem az kell, hogy a tudomány haladjon a maga kompetens útján, hanem kell más, a vallásatlanság. Már Bronn, Darwin munkájának német fordítója, azt jegyezte meg: „Ha személyes teremtőre van szükség, úgy akkor tökéletesen mindegy, vajjon az első teremtői tény csak egy, vagy tíz, vagy százezer fajra terjedt-e ki. Nem az a kérdés, hogy az (t. i. a teremtő) hány szerves fajnak adott létet, hanem vajjon egyáltalán szükséges-e közreműködése a természet esodálatos működéséhez”.

Darwin munkája annyira felbátorított volt egyeseket, hogy mint természetrajzi felfogásnak még nem is volt ideje átmenni a tűzpróbán, már is nagy bátran a Teremtő nyugalomba tételéről gondoskodtak.

S az ilyen célzatos törekvésekben rejlik nyitja a divatozó materialisztikus eszméknek a lét eredetéről: ilyen törekvés hozta létre Haeckel munkáit, Büchner „Kraft und Stoff” ismert munkáját, Vogt felolvasásait s annyi tizenketted retű modern nagyságnak tudományos pamfletjeit.

Manap azonban már a komoly tudósok, kivált Virchow, Wigand s mások felszólalásai után a könnyűvérűek grasszálása lecsendesedett, a komoly természettudomány a maga illetékes terén mozog s a lét első kérdéseivel szemben feleletért máshová utal.

Ma mint régenre pedig erre csak egy kielégítő felelet van: Kezdetben teremtő Isten az eget és földet.

Törvényszéki csarnok.

A nyitrai kir. törvényszék által 1895. évi aug. hó 6-án elintéztett perek jegyzéke. Stefanovics Józsefnek Varencsak szül. Stefanovics Anna ellen zálogjog törlése iránti perben. — felperes keresetének hely adva. — Kabina Endre plebánosnak, Streicher Alajos ellen egyházi járandóság iránti perben. — felperes ker setével elutasítva. — Kalivoda Ferenc felperesnek, Kalivoda Márton ellen ingatlanok tulajdona és az alapperbeni 14296/93. sz. ítélet hatályon kívül helyezve, a költségekre vonatkozólag felperes keresetével elutasítva. — Friedmann Henriknek, Pollák Samu ellen tulajdonjogi bekebelezés törlése iránt, — felperes keresetének hely adva a szerződés érvénytelenség kijelentetett. — Ifj. Hupka György nek, Haulik Pál és társa ellen ingatlanok birtoka iránti perben. — felperes keresetének hely adva.

Telefon.

T. I. Egy ünnepélyről csak az ebédet megírni, s abból is csupán a tősztokat, még nem értesítés. A dolgon nem segít még azon körülmény sem, hogy ön is tősztozott.

Nyitrán a hosszú-utcában szabadkézből eladó

a 7-ik számú ház.

Van benne 5 lakás, tágas kert, mely egész a Csinesig terjed. — Közelebbi feltételek lapunk kiadóhivatalában nyerhetők.

Eladó ház.

Nyitrán Plebánia-utcában, a város leg-egészségesebb utcái egyikében, nagy telekkel bíró emeletes és földszinti ház kerttel együtt, amelyen jóvizű kút is van, szabadkézből eladó.

Bővebb felvilágosítás a „Nyitrai Szemle” kiadóhivatalában nyerhető.

Keresztény tanonc,

jó házból való, azonnal felvétetik

Biff János

uri és divatáru-üzletében, Nyitrán.

Eladó szőlő.

Alsó-Csermányon a téglagyár közelében egy 1358 ööl területű finom fajta és teljesen fillokszeramentes 15. sz.

szőlő

(évi termés 25—30 hektoliter)

szabad kézből eladó.

A szőlőben van egy csinos, zindelyvel fedett hajlék, mely nyaralásra is felette alkalmas. Van benne két padlózott szoba magas új ablakokkal, konyha, présház, élőkamra, fakamra, egy kisebb és nagyobb istálló; nagy veranda; szép gyümölcsös; nagy pince és kütüő vizű kút.

Tudakozódhatni **Kardos Mihály** járásbírósi hivatalánál Csermányon, vagy a „Nyitrai Szemle” kiadóhivatalában.

2-szeres és 3-szoros termések

csakis mesterségesen szárított

műtrágyával

érhetők el.

Hungária műtrágya, kénsav és vegyi ipar részvénytársaság **Budapest**en.

Herényi Gotthard Sándor és Rovara Frigyes művét érdeklődőknek ingyen és bérmentve küldjük meg.